Hovsep Hayreni – ALİYEV ALTI AYDIR İZOLE ETTİĞİ ARTSAKH'A ÖLDÜRÜCÜ DARBEYİ VURMAYA HAZIRLANIYOR

Posted on 01/06/2023

Türkiye'de seçimin ikinci turunun sonucunun alındığı 29 Mayıs günü Laçin'e politik bir çıkartma yapan Azerbaycan diktatörü Aliyev, yaklaşık altı aydır abluka altında tuttuğu Artsakh (Dağlık Karabağ)'a yönelik askeri müdahale planının açık sinyallerini verdi. Ve şimdi bunun pratik adımlarının gecikmeden devreye gireceği görülüyor. Bu noktayı açmadan önce konuya vakıf olmayanlar için çok kısa bir özet vereceğim.

2020 yılında Türkiye'nin desteğiyle açtığı ikinci Karabağ savaşının galibi olarak büyük avantaj kazanan ve dünya güçlerinden gördüğü toleransla azami hedeflerine yönelik saldırganlığı sürdüren Azerbaycan yönetimi, o günden beri hem Artsakh'ın Rus Barış Gücü denetiminde kalan kısmına, hem de Ermenistan'ın meşru sınırlarına sürekli tecavüz ederek bir yandan Artsakh'ın tamamını ilhak etmeye, bir yandan da Ermenistan'ın Syunik bölgesinden toprak işgal etmeye yönelik zorlamalar içinde oldu. Bu saldırganlığa en baştan yol verme durumundaki Rusya, geçen yıl içine girdiği Ukrayna savaşından itibaren Türkiye ve Azerbaycan'ın yardımlarına muhtaç olarak onların oldu bittilerine daha da toleranslı davrandı. Böylece Artsakh çevresindeki Rus askerinin varlığı bostan korkuluğundan farksız duruma geldi.

Geçen Aralık ayında Laçin yolunu kapatan ve Artsakh'ın Ermenistan'la bağını koparan Azerbaycan, bu yılın Nisan ayında da bir geçiş noktası koyarak yolun kontrolünü kendi eline aldı. Şüphesiz ki bu hamleler Artsakh'ın savaştan sonra Ruslar tarafından "korumaya alınmış" gözüken 120 bin Ermeniyle meskün bölümünü artık kendi askeri-politik denetimine

almak, orada fiili varlığını sürdüren Artsakh Cumhuriyeti'nin kurumlarını dağıtmak, halkını ise ya hiç bir statüye sahip olmadan Azerbaycan uyruğuna geçmeye yada terk edip gitmeye zorlamak içindi. Böyle bir yönelim kanlı yada kansız şekilde olsun üç bin yıllık bu Ermeni yurdunu kendi otokton halkından arındıracağı için, altı ay önceki ablukayı etnik temizlik planının startı olarak görmüştük.

Rusya'nın arabuluculuğuyla savaşın durdurulduğu 9 Kasım 2020 tarihinde dokuz maddeden oluşan üçlü mutabakat metnini onaylayan Azerbaycan ve Ermenistan arasında ateşkes rejimine geçilmişti. Savaştan önce diplomatik çözüm için devrede olan ABD, Fransa ve Rusya'nın daimi üyeleri olduğu Minsk Grubu, bu süreçte eli çok zayıf olan Ermenistan tarafından Artsakh'ın statüsünün tekrar gündeme alınması için yeniden aktifleştirilemedi, sonra da Ukrayna savaşıyla Rusya ve Batı ülkeleri arasındaki ilişkiler kopunca o platformun yeniden işlerlik kazanma şansı kalmadı.

Azerbaycan lideri Aliyev savaşın ardından yaptığı kibirli ve tehditkar konuşmalar içinde "Karabağ meselesini savaş yoluyla hallettik, statüyü cehenneme gönderdik" demişti. Putin ise üçlü mutabakat içinde yer vermediği statü meselesini en iyi halde belirsiz bir geleceğe bırakıyor, buna karşılık Azerbaycan'ın toprak bütünlüğüne vurgu yaparak bir anlamda tedrici olarak Artsakh'ın Azerbaycan'a entegre edilmesine kapı aralıyordu. Paşinyan ve Aliyev arasındaki görüşmelere Putin'den ayrı olarak arabuluculuk eden Avrupa Birliği Konseyi Başkanı Charles Michel ve Fransa Başkanı Macron da Artsakh'taki Ermeni halkının geleceğini somut bir gündem yapmaktan kaçınıyorlardı. Azerbaycan ile Ermenistan arasında barış anlaşmasına varılabilmesi için en önemli şeyin karşılıklı toprak bütünlüğüne saygı olduğunu söyleyip duran bu liderler, Artsakh halkının kendi kaderini tayin hakkını görmezden geldikçe, Azerbaycan'ın onu istediği gibi iç etmesine ve etnik temizlik uygulamasına biraz daha kolaylık sağlamış oluyorlardı.

Geçen yıldan beri kah Moskova'da, kah Brüksel'de, kah Prag'da kah Soçi'de, devri daim bir Rusya'nın, bir Batı'nın gözetiminde Aliyev'le görüştürülen Paşinyan, sonunda Artsakh'ın

statü meselesini kendi gündeminden de düşürüp yalnızca Artsakh halkının "hakları ve güvenliği" adına bir kelamda bulunarak Azerbaycan'ın onu da içeren 86.800 km karelik alandaki toprak bütünlüğünü tanıdığını açıkladı. O bunu kendi halkına, Azerbaycan'ın sürekli saldırganlık ve tehditlerine bir son vermesi ve Ermenistan'ın güvenliğinin sağlanması için kalıcı bir barış antlaşmasına ulaşmanın gereği olarak gösterdi. Ama bu resmi tutum Artsakh'ın kendi kaderini tayin hakkını artık Ermenistan'ın bile savunmaktan rücu etmesi anlamına geliyordu. Kalıcı barışın bununla sağlanacağı ümidi ise boş bir hayal olacak ve karşı tarafın Artsakh'tan sonra, hatta onunla eşzamanlı olarak Syunik'e de hakim olma hamlelerine yeni bir cesaret kazandıracaktı.

İşte Aliyev'in Artsakh'a yönelik son çıkışı Paşinyan'ın bu tavrı üzerine geldi. Laçin'de yaptırdıkları yeni evlerin sahiplerine teslimi vesilesiyle şatafatlı bir açık hava toplantısı düzenleyen Aliyev, oradan Artsakh'a, Ermenistan'a ve tüm dünyaya pervasız mesajlar verdi. "Öz planımızın son adımlığındayık" dedi. "Ermenilerin yaşadığı Karabağ toprağı bizim ezeli toprağımızdır. Özleri (kendileri) gelip Azerbaycan bayrağı altında yaşamaya adım atacaklar" diye buyurdu. Hazar denizinin batısındaki varlığı bin yıldan kısa olan bir toplum adına konuştuğunu unutarak "ezeli" sahiplik iddiasında bulunup o toprakta üç bin yıllık kesintisiz geçmişi olan Ermenilerin hiç bir hak iddia edemeyeceğini ilan etti. Dünyanın bütün merkezleri bu pervasızlığa seyirci kaldı.

Artsakh'taki fiili bağımsızlığa son vermek için Rus Barış Gücü'nün oradan çekilmesini beklemeye bile niyeti olmayan Aliyev, şimdiye kadar onun gözleri önünde yaptığı oldu-bittiler gibi bunu da kotaracağına kani olarak Artsakh yöneticilerine bir dizi ültimatom yağdırdı. Konuşması sırasında artık Ermenistan'ın bile "Karabağ'ı Azerbaycan toprağı olarak tanıdığı"na vurgu yaparak "Ne müstakillikte, ne muhtariyette artık kimse söz açmıyır, yalnızca tırnak arasında rehberliğin (temsilcilerin) akibeti nice olacak, onlara af düşüyür mü düşmüyür mü?" diye sorduktan sonra, buna hak kazanmaları için bütün kurumlarını lağvedip Azerbaycan kurumlarına tabi olmaları gerektiğini söyledi. "Parlament bırakılmalıdır. Özünü prezident (cumhurbaşkanı) adlandıran unsur teslim olmalıdır. Bütün

tırnak arası nazırlar (bakanlar) öz veçhelerini (kendi ünvanlarını) kenara koymalıdır. Ancak o taktirde onlara herhangi bir amnestiya (af) uygulanabilir" diyerek bu yönde yapacakları askeri müdahalenin sinyalini verdi. Azerbaycan medyası bu işin gönüllü şekilde olmazsa zor kullanılarak yapılacağını konu etti. Ayrıca "af" sözünün herkes için mutlak geçerli olmayacağını, bazılarının yargılanması gerekeceğini savundular.

Bu tehditlerin içinde geçen "af" sözcüğü Batılı bazı diplomatlar tarafından Azerbaycan liderinin "iyi niyet" ifadesi olarak yorumlanmış ve alkışlanmış. ABD Devlet Sekreterliği sözcüsü böyle utanç verici bir tavır takındığı için Ermeni toplumu tarafından kınanmıştır.

Bu beyanlar ve sinyallerden sonra Artsakh'ta her an her şey beklenebilir. Şimdiden askeri bir operasyonun gerekçesi yapmak için "Karabağ'da Ermenilerin silahlı vaziyet aldıkları" ve hatta " Azerbaycan güçlerine ateş açtıkları" türünden haberler geçiliyor. Saldırırlarsa şüphesiz silahlı direniş gösterenler olur, bu meşru bir tavırdır. Yaptıkları "teslim olun" çağrısı, oradaki halkın oyuyla seçilmiş yöneticilere onursuzluğu dayatma çabasıdır. Aliyev "af" sözünü bir de lütufmuş gibi sunuyor ve "Bu fırsatı kaçırmasınlar" diyor. Dış dünyaya böylece "iyi niyet" gösterisi yaptıktan sonra orada neler yapacaklarını tahmin etmek zor değil. Amaçları Ermeni nüfusunun azami bir bölümünü kaçırtmak olacaktır. Ama çetin direnişler ve onları bastırmak için kırımlar da böyle bir senaryonun doğal sahneleri olur.

Bu durum BM Güvenlik Konseyi'nin özel bir kararla müdahale etmesini gerektiren ciddi bir trajedi habercisidir. Etnik temizlikten soykırıma kadar öngörülebilir tehlikeler arz ediyor, önüne geçilmesi için uluslararası kurumlar göreve davet edilmelidir.

Artsakh sorunu bu şekilde çözelemez. Bu tam da Talat Paşa'ların "Ermeniler kalmayınca Ermeni meselesi de kalmaz" anlayışının devamıdır. Yapılmaya başlanan bu zorlamayla ne yetkililerin teslim olması, ne de sıradan halkın Azerbaycan vatandaşlığını kabul etmesi beklenebilir. "Kabul etmeyen Ermenistan'a yada nereye istiyorsa oraya gitsin" demeleri asıl amacın ne olduğunu da gösteriyor zaten. Artsakh'ı Ermenisizleştirmek!..

Burada o tarihe girmedim, ama önceki yazılarımdan okuyanlar hatırlar; Artsakh Ermeni halkı yüz yıldan fazladır kendisine dayatılan Azerbaycan hükümranlığına karşı direnmiş, Ermenistan'la birleşme yada olamıyorsa bağımsız yaşama iradesini göstermiş bir halk. Batılı devletlerin bağımsızlığını tanıdığı Kosova'dan, Rusya'nın tanıdığı Abhazya ve Güney Osetya'dan daha çok kendi kaderini tayin hakkını kullanmaya layık bir tarihsel köklülüğe ve öz yurdunda özgür yaşama ısrarına sahiptir. Azerbaycan'da hakim olan Armenofobi ve nefret atmosferi, Artsakh Ermenilerinin güçlü bir statüye, temsili kurumlara ve kendi güvenlik güçlerine sahip olmadan normal bir vatandaş gibi orada yaşamalarına imkan vermez.

Devletlerin toprak bütünlüğü ilkesini tek taraflı olarak dayatan dünya güçleri, en az onun kadar önemli olan kendi kaderini tayin hakkını bu halktan esirgeyemezler. Bunu önceki yıllarda savaşa meydan vermeden Azerbaycan'a kabul ettirmeleri en adil yaklaşım olurdu. Savaştan sonra Azerbaycan'ın o seçeneği hiç kabul etmeyeceği anlaşılır olsa da, Artsakh Ermenilerinin kendi toprağında yaşam güvencesi için kabul edilebilir bir statü yolunda diyalog sağlamaları gerekirdi.

Bugüne kadar yapılmayan şey, hiç değilse bu tehlikeli durum karşısında gündeme getirilmeli, Bakü'nün Stepanakert yönetimini lağvetmeye çalışmak ve sanki suçlularmış gibi Artsakh Ermenilerine "af" ihsan etmek yerine, onun seçilmiş temsilcileriyle uluslararası hakemler gözetiminde görüşmeler yapması ve uygun bir özerklik formülü üzerinde anlaşması istenmelidir.